

ПРАВО

Չինճառայողների բնակարանային պայմանների բարելավումն անհատույց պետական ֆինանսական աջակցություն ստանալու իրավունքի համատեքստում

Հարությունյան Հ. Հ.

*ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի
Չինճառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների իրավունքների
պաշտպանության բաժնի առաջատար մասնագետ, մագիստրոս
ԵՂՀ իրավագիտության ֆակուլտետի քաղաքացիական իրավունքի ամբիոն
(Երևան, Հայաստան)
haroutyunyan.h@gmail.com*

Վճռորոշ բառեր` սոցիալական պետություն, Չինճառայողների բնակարանային ապահովում, համապատասխանեցում, հետադարձ ուժ, օրինական ակնկալիք, սեփականության իրավունք, մարդու հիմնական իրավունքներ և ազատություններ:

Улучшение жилищных условий военнослужащих в контексте права на безвозмездную государственную финансовую помощь

Арутюнян Г. А.

*магистр права, ведущий специалист отдела по защите прав военнослужащих
и членов их семей Аппарата Защитника прав человека РА,
кафедра гражданского права юридического факультета ЕГУ (Ереван, Армения)
haroutyunyan.h@gmail.com*

Аннотация: В данной статье рассматривается вопрос улучшения жилищных условий семей военнослужащих (борцов за свободу), погибших (умерших) при исполнении служебных обязанностей или ставших лицами имеющими инвалидность в результате прохождения военной службы. Исследование проведено на основе изучения законодательных положений и практических примеров, а также сопоставления национальных нормативных актов с Конституцией и международно признанными принципами. В результате была выявлена и обоснована необходимость устранения проблемы ограничения права бывших военнослужащих и членов их семей на безвозмездную государственную финансовую помощь. Вопрос рассматривался в контексте трех важных прав. 1) надлежащее администрирование, 2) запрет на обратную силу правовых актов, ухудшающих правовое положения лица, а также 3) «законное ожидание» как право на собственность.

Ключевые слова: социальное государство, жилищное обеспечение военнослужащих, сообразовывать, обратная сила, законное ожидание, право на собственность, основные права и свободы человека.

Improving the housing conditions of military personnel in the context of the right to gratuitous state financial assistance

Harutyunyan H. H.

*Lead Specialist of Unit for Protection of Rights of Military Servicemen and their Family Members of
Human Rights Defender's Office of RA,
Chair of Civil Law, YSU Faculty of Law, Master of Law (Yerevan, Armenia)
haroutyunyan.h@gmail.com*

Abstract: This article discusses the issue of improving the living conditions of the families of military personnel (freedom fighters) who died in the line of duty or became person with disabilities as a result of military service. The research was carried out on the basis of studying legislative provisions and practical examples, as well as comparing national regulations with the Constitution and internationally recognized principles. As a result, it was identified and substantiated the need to eliminate the problem of restricting the right of former military personnel and their family members to free state financial assistance. The issue was viewed in the context of three important rights. 1) Proper administration, 2) prohibition of the retroactive effect of legal acts that worsen the legal status of a person, and 3) “legitimate expectation” as a right to property.

Keywords: Social State, housing for military personnel, conform, retroactive effect, legitimate expectation, property right, fundamental human rights and freedoms.

«Սոցիալական պետության» գաղափարն առաջին անգամ գիտական գրականությունում հայտնվել է 19-րդ դարի կեսերին Հեգելի փիլիսոփայության ազդեցությունը կրող գերմանացի գիտնականների աշխատանքներում, ինչպես նաև Գերմանիայում դասարակարգային պայքարի և կապիտալիզմի զարգացման վերածության արդյունքում: «Սոցիալական պետություն» տերմինն առաջին անգամ առաջարկել է իրավագետ և տնտեսագետ Լորենց ֆոն Շտեյնը, ով համարում էր, որ պետության խնդիրը սոցիալական հավասարության և անձնական ազատության կայացումն է, ցածր, անապահով խավերի բարձրացումը հարուստների և հզորների մակարդակին: Նա կարծում էր, որ պետությունը պետք է ապահովի իր բոլոր անդամների տնտեսական և սոցիալական առաջընթացն (պրոգրես), ինչպիսի պայմաններում մեկի զարգացումը մյուսի զարգացման պայմանն ու հետևանքն է [1, էջեր 3,4]:

Զարգացնելով վերևում նշված միտքը՝ կարծում ենք, որ սոցիալական պետության գաղափարը ամենևին չի հավասարվում «պետությունը պետք է կերակրի բոլորին» պարզ սկզբունքին, այն ունի շատ ավելի խորքային էություն և դեր: Նույն Լորենց ֆոն Շտեյնը կարծում էր, որ բացի նյութականից, սոցիալական խնդիրն ունի նաև բարոյական և էթիկական բաղադրիչներ: Դրանք բավականին խնդրահարույց է դիտարկել՝ սոցիալական խնդիրները մեկնաբանելով դասակարգերի տեսանկյունից: Այդ խնդիրները համամարդկային են և չեն ենթարկվում դասակարգային «սորտավորման»: Մրա հիման վրա՝ գիտնականը հանգում է եզրակացության, որ իրականում գոյություն ունի ոչ թե մեկ սոցիալական խնդիր, այլ սոցիալական խնդիրների խճճված և միահյուսվող բարդ ցանց: Այս հանգամանքը խնդիրը դարձնում է շատ ավելի խորը, իսկ դրա լուծումը՝ շատ ավելի բարդ [2, էջ 58]:

Սույն հոդվածով անդրադառնալու ենք սոցիալական պետության կարևորագույն հարցերից մեկին՝ զինժառայողների բնակարանային ապահովման ոլորտում առաջացած մի խնդրի:

«Զինժառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» ՀՀ օրենքի (ուժը կորցրել է 16.12.2017թ.-ին) 34-րդ հոդվածը (14.12.2004թ.-ի համապատասխան ինկորպորացիա) սահմանում էր, որ (...) հաշմանդամ դարձած զինժառայողները և ժառայողական պարտականությունների կատարման ժամանակ զոհված (մահացած) զինժառայողների ընտանիքները, բնակարանային պայմանների բարելավման կարիք ունենալու դեպքում, ապահովվում են բնակարանով կամ տնամերձ հողամասով՝ ՀՀ կառավարության սահմանած կարգով (ներ-

կայում նշված հարաբերությունը կարգավորվում է «Զինվորական ծառայության և զինժառայողի կարգավիճակի մասին» ՀՀ օրենքի 65-րդ հոդվածով):

Նշված դրույթի հիման վրա էլ Կառավարությունը 2005 թվականի հունիսի 9-ին ընդունեց թիվ 947-Ն որոշումը, որով սահմանվեցին զոհված (մահացած) կամ հաշմանդամ դարձած զինժառայողների (ազատամարտիկների) բնակարանային պայմանների բարելավման կարիք ունեցող օրենքով սահմանված ընտանիքների բնակարանային հաշվառման վերցնելու և բնակարանային խնդիրների լուծման (բնակարանի ձեռքբերման) նպատակով ՀՀ պաշտպանության նախարարությանը հատկացված գումարների շրջանակներում անհատույց պետական ֆինանսական աջակցություն տրամադրելու պայմանները:

Նշված որոշման հավելվածով նախատեսված կարգի 2-րդ կետի համաձայն՝ աջակցություն ստանալու իրավունք ունենի ժառայողական պարտականությունների կատարման ժամանակ զոհված (մահացած) կամ զինվորական ծառայության ժամանակ վնասվածքներից, խեղումներից և առաջացած հիվանդություններից հաշմանդամ դարձած զինժառայողների (ազատամարտիկների) կարիքավոր ընտանիքները:

Նույն որոշման 3-րդ կետն արդեն նշում էր այն պայմանները, որոնց առկայության դեպքում անձինք համարվում էին կարիքավոր: Կարիքավոր՝ անօթևան են համարվում սեփականության իրավունքով բնակելի տարածություն չունեցող (ժամանակավորապես դպրոցներում, մանկապարտեզներում, ժամանակավոր կացարաններում, 4-րդ աստիճանի վթարային, խարխուլ տներում, նկուղային շենքերում և բնակության համար ոչ պիտանի շինություններում, ազգականների մոտ, ապօրինի զբաղեցրած բնակարաններում, հանրակացարաններում, հյուրանոցներում, վարձակալությամբ բնակվող) կամ բնակարանային պայմանների բարելավման կարիք ունեցող ընտանիքները, որոնց բնակարանում հաշվառված օրենքով սահմանված ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամի՝ բնակելի մակերեսով ապահովվածությունը կազմում է 5 ու 5-ից պակաս քառակուսի մետր կամ բնակելի սենյակների և ընտանիքի անդամների սեռից, համատեղ բնակվող անձանց թվից ելնելով անհրաժեշտ է լրացուցիչ բնակմակերես, ինչպես նաև այն ընտանիքները, որոնց անդամներից մեկը տառապում է հետևյալ հիվանդություններից մեկով (...) եթե հիվանդին առանձին սենյակ կամ լրացուցիչ բնակմակերես հատկացվելու դեպքում ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամին կմնա 5 և 5-ից պակաս քառակուսի մետր բնակելի մակերես:

Այսպիսով, դեռևս 2005 թվականին, սահմանելով խստագույն չափանիշներ, պետությունն ստանձնել էր հանձնառություն տրամադրել անհատույց պետական ֆինանսական աջակցություն՝ դրանով բարելավելով ոչ թե ամեն մի քաղաքացու, այլ կյանքը պաշտպանության բնագավառին նվիրաբերած, զինձառայողի ծանր և պատվաբեր աշխատանքն ստանձնած, և այդ ձառայությունն իրականացնելու ընթացքում զոհված (մահացած) կամ հաշմանդամություն ձեռք բերած անձանց ու նրանց ընտանիքների բնակարանային ապահովման վիճակը:

Այնուհետև՝ 2017 թվականի օգոստոսի 10-ին, ՀՀ կառավարությունն ընդունեց նոր՝ թիվ 1016-Ն որոշումը, որի 2-րդ կետով սահմանվեց հետևյալը. «Հանձնարարել ՀՀ մարզպետներին և առաջարկել համայնքների ղեկավարներին (Երևանի քաղաքապետին) ՀՀ կառավարության 2005 թվականի հունիսի 9-ի թիվ 947-Ն որոշման համաձայն ստեղծված բնակարանային հարցերի հանձնաժողովների միջոցով, մինչև 2017 թվականի դեկտեմբերի 31-ը, ապահովել մինչև սույն որոշումն ուժի մեջ մտնելը որպես բնակարանային պայմանների կարիքավոր հաշվառված՝ ՀՀ պաշտպանության նախարարության համակարգի՝ հաշմանդամության զինվորական կենսաթոշակի իրավունք ունեցող նախկին զինձառայողների և զոհված (մահացած) զինձառայողների ընտանիքների բնակարանային գործերի համապատասխանեցումը «Չինձառայողների և նրանց ընտանիքների անդամների սոցիալական ապահովության մասին» ՀՀ օրենքի 34-րդ հոդվածի ու ՀՀ կառավարության 2005 թվականի հունիսի 9-ի թիվ 947-Ն որոշմամբ հաստատված կարգի պահանջներին և հաշվառված անձանց ցուցակների ներկայացումը ՀՀ պաշտպանության նախարարություն...»:

Այսպիսով, պետությունն ինչ-ինչ պատճառներից ելնելով (հասկանալի է, որ հիմնական պատճառը ֆինանսականն է) 2017 թվականին, այսինքն իր առաջին որոշումը 2005 թվականին ընդունելուց 12 տարի անց, ընդունում է մի որոշում, որով, փաստորեն, իրականացնում է նախկինում հաշվառված և պետական ֆինանսական աջակցության սպասող անձանց գտում: Այսինքն, օրինակ, անձը համապատասխանել է Կառավարության 2005 թվականի որոշման բոլոր խիստ չափանիշներին, վերցվել է բնակարանային պայմանների բարելավման հաշվառման, տարիներ շարունակ չի ստացել անհատույց պետական ֆինանսական աջակցություն, իսկ 2017 թվականին Կառավարության ընդունած որոշմամբ նրա բնակարանային գործը վերանայվելուց հետո նա հանվել է բնակարանային պայմանների բարելավման կարիք ունեցող անձանց ցուցակից՝ այդպես էլ

չստանալով պետական աջակցությունը: Չանդրադառնալով *համապատասխանեցման* արդյունքում անձանց բնակարանային պայմանների բարելավման հաշվառումից հանելու անհատական խնդիրներին՝ անդրադառնանք խնդրին ինստիտուցիոնալ տեսանկյունից:

Նախ, պետք է հստակ ընդգծել, որ 2005 թվականից ի վեր հնարավոր են քաղաքացիներին բնակարանային պայմանների բարելավման հերթացուցակում հերթագրելու վերաբերյալ նաև ոչ իրավաչափ վարչական ակտերի կայացման դեպքեր: Թեպետ, 2017 թվականին իրականացված *համապատասխանեցումը* կարող էր նաև լավ առիթ հանդիսանալ այդպիսի դեպքերը վերհանելու համար, սակայն կարծում ենք, որ ոչ իրավաչափ վարչական ակտերը վերացնելու օրենսդրական հնարավորություններն արդեն իսկ հստակ ամրագրված և նախատեսված են «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքով, իսկ այն դեպքերը, երբ բարենպաստ վարչական ակտեր ընդունելիս թույլ են տրվել քրեորեն պատժելի արարքներ, պետք է գնահատման արժանանան քրեական դատավարությամբ սահմանված կարգով: Հետևաբար, 1016-Ն որոշումն, իհարկե, չի հետապնդել միայն ոչ իրավաչափ վարչական ակտերը վեր հանելու նպատակ:

ՀՀ կառավարությունն իր որոշմամբ հանձնարարել (առաջարկել) է վարչական մարմնի նախաձեռնությամբ հարուցել վարչական վարույթ, ինչի արդյունքում բնակարանային պայմանների բարելավման կարիքավորների հերթացուցակում հաշվառված և տարիներ ի վեր պետական աջակցությանն սպասած անձանց բնակարանային գործերի համապատասխանեցման հետևանքով նրանց զգալի հատված դուրս է մնացել հաշվառման հերթացուցակից: Ավելին, քաղաքացիները համապատասխանեցման ընթացքի մասին չիմանալով՝ հաշվառումից հանվելու մասին տեղեկանում են վարչարարությունն իրականացվելուց հետո միայն: Այսինքն, նման կատեգորիայի անձինք զրկվում են իրենց իրավունքների պաշտպանության արդյունավետ մեխանիզմներին դիմելու հնարավորությունից:

Թեպետ, հայտնի է, որ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 38-րդ հոդված 1-ին մասը վարչական մարմնին պարտավորեցնում է վարչական վարույթի ընթացքում վարույթի մասնակիցներին և նրանց ներկայացուցիչներին հնարավորություն տալ արտահայտվելու վարչական վարույթում քննարկվող փաստական հանգամանքների վերաբերյալ:

Հաշվի առնելով նշվածը՝ հնարավոր է դառնում եզրահանգել, որ վարչական

վարույթին լաված լինելու իրավունքը նշված քաղաքացիների համար չի ապահովվել:

Ավելին, *համապատասխանեցման* այսպիսի որոշումը, գտնում ենք, որ խորապես հակասում է ՀՀ Սահմանադրությամբ և միջազգային իրավաբանությամբ ամրագրված հետադարձության արգելքի սկզբունքին:

ՀՀ Սահմանադրության 73-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ անձի իրավական վիճակը վատթարացնող օրենքները և այլ իրավական ակտերը հետադարձ ուժ չունեն:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նշել է, որ նույնիսկ այն դեպքերում, երբ օրենքի փոփոխություններն ուղղված են օրենսդրի առաջնային կամքն արտահայտելուն, ընդհանուր շահի տեսանկյունից հավասարության վերականգնման նպատակը օրենսդրության հետադարձություն կիրառելու համար բավարար չափով համոզիչ չէ: Ավելին, նույնիսկ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ պետությունը ցանկացել է ուղղել այնպիսի իրավիճակը, որն ի սկզբանե չի նախատեսել, ապա այդ գործընթացը կարող էր կատարվել այնպես, որպեսզի չառաջանար օրենսդրության հետադարձություն կիրառելու անհրաժեշտություն [3]:

Այսպես, ստացվում է, որ եղել են քաղաքացիներ, որոնք պետության գնահատմամբ համապատասխանել են հենց պետության սահմանած խիստ չափանիշներին և վերցվել բնակարանային պայմանների բարելավման հաշվառման: Այնուհետև՝ 2017 թվականին իրականացված *համապատասխանեցման* արդյունքում պետությունը հաշվառված որոշ քաղաքացիների համարել է նախկինում սահմանված չափանիշներին չհամապատասխանող և հանել հաշվառման կարիք ունեցող անձանց ցուցակից: Հետևաբար, օրինակ այն քաղաքացին, ով 2005 թվականի Կառավարության որոշմամբ հաշվառվելիս ունեցել է կարիքավոր համարվելու չափանիշներին համապատասխանող բնակարան, սակայն երկար տարիներ սպասելով և չստանալով պետական աջակցությունը՝ կարիքից դրդված, օրինակ, 2017 թվականին վաճառել է իրեն պատկանող բնակարանը, 2017 թվականի օգոստոսին իրականացված *համապատասխանեցման* ժամանակ համարվել է իր բնակարանային պայմանները արհեստականորեն վատթարացրած և չի պահպանել իր հաշվառումը (947-Ն որոշմամբ սահմանվում էր, որ այն քաղաքացիները, որոնք բնակարանային պայմաններն արհեստականորեն վատթարացրել են փոխանակելու, օտարելու միջոցով, կարող են բնակարանային պայմանների բարելավման հաշվառման ընդունվել իրենց բնակարանային պայմանները վատթարացնելու օրվանից 5 տարի անցնելուց հետո: Ներկայացված օրինակի

առկայության մասին է վկայում ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանին քաղաքացիների՝ նման խնդիրներով բողոքներ հասցեագրված լինելը [7, էջ 578]:

Այսպիսով ստացվում է, որ 2017 թվականի օգոստոսի 10-ի թիվ 1016-Ն որոշմամբ վատթարացել է նախկինում հաշվառված քաղաքացիների իրավական վիճակը, և թեպետ տեխնիկական առումով այդ որոշմանը չի տրվել հետադարձություն, սակայն բովանդակային առումով այն ամբողջությամբ ազդել է նախկին հարաբերությունների վրա:

2017 թվականի օգոստոսի 10-ի թիվ 1016-Ն որոշումը խնդրահարույց է նաև թե՛ Սահմանադրությամբ, թե՛ Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայով պաշտպանվող սեփականության իրավունքի տեսանկյունից:

Սահմանադրության 10-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունում ճանաչվում և հավասարապես պաշտպանվում են սեփականության բոլոր ձևերը:

Ըստ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ «օրինական ակնկալիքը» առկա է այն բոլոր դեպքերում, երբ անձինք ունեն բավականաչափ իրավական հիմքեր վստահելու այն իրավական ակտերի իրավաչափ լինելուն, որոնք ուղղված են իրենց համար որոշակի իրավունքներ առաջացնելուն, անձի մոտ ստեղծում են իրավաչափ իրավական ակտի տպավորություն և վերաբերում են սեփականության իրավունքին: Բացի այդ, եթե գույքային շահը պահանջի բնույթ ունի, ապա անձը, որին այն պատկանում է, ազգային օրենսդրությունում առկա բավարար հիմքերի դեպքում կարող է դիտարկվել որպես «օրինական ակնկալիք» ունեցող [4]: «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիային (այսուհետ՝ Եվրոպական կոնվենցիա) կից թիվ 1 Արձանագրության 1-ին հոդվածի իմաստով «սեփականություն» հասկացությունը չի սահմանափակվում ֆիզիկական բարիքների սեփականությամբ: Որոշ գույքային այլ իրավունքներ և շահեր նույնպես կարող են համարվել «սեփականության իրավունքներ» և հետևաբար՝ «սեփականություն» [5]: Բացի գոյություն ունեցող գույքից, սեփականության իրավունքի արդյունավետ պաշտպանությունը ներառում է նաև գույք ձեռք բերելու օրինական ակնկալիքը [6]:

Գտնում ենք, որ 2005 թվականին պետության կողմից սահմանած չափանիշներին հենց պետության գնահատմամբ համապատասխանող ճանաչված անձինք, որոնց բնակարանային պայմանների բարելավման հաշվառման են

վերցրել վարչական ակտի հիման վրա, իրավունք են ունեցել վստահելու այդ ակտի իրավաչափ լինելուն: Ավելին, հաշվի առնելով որոշ քաղաքացիների՝ պետական աջակցությանը բավականին երկար ժամանակահատված սպասած լինելու հանգամանքը (որոշ քաղաքացիներ հաշվառվել են հենց 2005 թվականին և սպասել, փաստորեն, 12 տարի), կարծում ենք, որ **հաշվառված քաղաքացիների մոտ ձևավորվել է բնակարանային պայմանների բարելավման նպատակով պետական ֆինանսական աջակցություն ստանալու օրինական ակնկալիք:**

Ընդ որում, հարցն ունի ոչ միայն իրավական, այլև բարոյական ասպեկտ: Դժվար չէ պատկերացնել «սոցիալական պետության» նկատմամբ վստահությունը կորցրած այն քաղաքացու վերաբերմունքը, ով, օրինակ, երկրի պաշտպանության գործում դարձել է հաշմանդամություն ունեցող անձ, ունեցել է բարելավման ենթակա բնակարան, հաշվառվել և սպասել է տարիներ, այնուհետև 2017 թվականին չի համարվել աջակցության շահառու միայն, օրինակ, կարիքից դրդված այդ բնակարանը վաճառելու և իր բնակարանային պայմանները արհեստականորեն վատթարացրած համարվելու պատճառաբանությամբ:

2005 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության երկրորդ՝ «մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքները և ազատությունները» գլխում 37-րդ հոդվածով սահմանվում էր, որ յուրաքանչյուր ոք ունի ծերության, հաշմանդամության, հիվանդության, կերակրողին կորցնելու, գործազրկության և օրենքով նախատեսված այլ դեպքերում սոցիալական ապահովության իրավունք: Սոցիալական ապահովության ծավալն ու ձևերը սահմանվում են օրենքով: Արդեն 2015 թվականի փոփոխություններով ՀՀ Սահմանադրության 83-րդ հոդվածով սահմանվում է, որ յուրաքանչյուր ոք, օրենքին համապատասխան, ունի մայրության, բազմազավակության, հիվանդության, հաշմանդամության, աշխատավայրում դժբախտ պատահարների, խնամքի կարիք ունենալու, կերակրողին կորցնելու, ծերության, գործազրկության, աշխատանքը կորցնելու և այլ դեպքերում սոցիալական ապահովության իրավունք: Անհասկանալի պատճառներով այս դրույթն արդեն տեղ է գտել Սահմանադրության ոչ թե 2-րդ, այլ 3-րդ՝ «տնտեսական, սոցիալական և մշակութային ոլորտներում օրենսդրական երաշխիքները և պետության քաղաքականության հիմնական նպատակները» գլխում: Թեպետ Սահմանադրությունը 2015 թվականի փոփոխություններից հետո կատարեց հետընթաց և «սոցիալական ապահովության» անձի սահմանադրական իրավունքը հանվեց «մարդու և քաղաքացու հիմնական

իրավունքները և ազատությունները» գլխից, սակայն Սահմանադրության անփոփոխելի՝ 1-ին հոդվածի ուժով Հայաստանի Հանրապետությունը շարունակում է մնալ սոցիալական պետություն:

Հետևաբար, ելնելով վերոգրյալից, հաշվի առնելով Կառավարության 2017 թվականի օգոստոսի 10-ի թիվ 1016-Ն որոշման հիման վրա կատարված վարչարարության օրենքով սահմանված ընթացակարգի չպահպանմամբ իրականացվելը, այդ որոշման հսկատվությունը Սահմանադրությամբ ամրագրված հետադարձության արգելքի սկզբունքի հետ, ինչպես նաև դրանով սեփականության իրավունքի խախտումներ առաջանալու հնարավորությունները՝ անհրաժեշտ է վերացնել 2017 թվականին Կառավարության ընդունած որոշմամբ համապատասխանեցում իրականացնելու պահանջը, և սպահովել քաղաքացիների՝ սոցիալական աջակցության օրենսդրական իրավունքը:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. «Основы социального государства»: учеб. пособие / А. В. Дахин, С. А. Воробьев. – Н.Новгород: НИУ РАНХиГС, 2013, էջեր 3-4, հետևյալ հղմամբ՝ <https://cutt.ly/Lgz3gbn>:
2. «Социальная эпистемология и проблемы социокультурных исследований», Вестник ТГПУ. 2006. Выпуск 7 (58). Серия: гуманитарные науки, Д.Д. Эйдукене социальный реализм Лоренца фон Штейна, էջ 58, հետևյալ հղմամբ՝ <https://cutt.ly/ggz8C9h>:
3. Եվրոպական դատարանի *Ստեֆանետտին և այլք ընդդեմ Իտալիայի (Stefanetti and others v. Italy)* գործով 2014 թվականի մայիսի 8-ի վճիռը, կետ 43:
4. Եվրոպական դատարանի *Կոպեցկին ընդդեմ Սլովակիայի (Kopecký v. Slovakia)* գործով 2004 թվականի սեպտեմբերի 28-ի վճիռը, գանգատ՝ 44912/98, 46 և 47 կետեր: Եվրոպական դատարանի *Ն.Կ.Մ-ն ընդդեմ Հունգարիայի (N.K.M. v. Hungary)* գործով 2013 թվականի նոյեմբերի 4-ի վճիռը, գանգատ՝ 66529/11, 35-րդ կետ:
5. Եվրոպական դատարանի *Իսթրիդիդիսն ընդդեմ Հունաստանի (Iatridis v. Greece)* գործով 1999 թվականի մարտի 25-ի վճիռը, գանգատ թիվ 31107/96, կետ 54:
6. Եվրոպական դատարանի *Տրգոն ընդդեմ Խորվաթիայի (Trgo v. Croatia)* գործով 2009 թվականի հունիսի 11-ի վճիռը, գանգատ թիվ 35298/04, 44-րդ կետ:
7. Հայաստանի Հանրապետության մարդու իրավունքների պաշտպանի գործունեության, մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության վիճակի մասին 2019 թվականի տարեկան հաղորդում, էջ 578:

*Տճանաչանման է՝ 0611.2020
Рецензирована/Գրախոսվել է՝ 12.11.2020
Принята/Ընդունվել է՝ 17.11.2020*